

JEAN PIAGET VE ÖĞRENME KURAMLARI

8.

BÖLÜM

Sabide Duygu UYGUN¹

GİRİŞ

İsviçreli psikolog Jean Piaget, gelişimsel çocuk psikolojisi ve bilişsel gelişim alanında yaptığı çalışmalarla öğrenme süreçlerine yönelik modern bilimsel temellerin atılmasına aracılık etmiştir. Piaget'e göre düşünce ve dil gibi bilişsel yetiler, biyolojik yapı üzerinde, fiziksel gelişime paralel, çevre ile etkileşim ve deneyim yoluyla aşamalı olarak gelişir (1).

Öğrenme, bireyin çevresi ile etkileşimi sonucu kazandığı değişikliklerdir. Öğrenme kuramları ise bireyin bu etkileşim sonucu kendini ve çevresini geliştirecek yetenekler kazanmasını sistematik biçimde inceleyen kuramlardır (2). Bu bölümde, Piaget'in bilişsel gelişim kuramı ve öğrenme kuramları detaylı olarak anlatılacaktır.

JEAN PIAGET

Gelişimsel psikoloji, bilişsel kuram ve genetik epistemoloji (bilgi kuramı) bilim dallarına önemli katkılarda bulunan Jean Piaget (1896-1980), küçük yaşta doğa bilimleriyle yakından ilgilenmiştir. Daha sonra Neuchatel Üniversitesi Biyoloji Bölümünde bilim doktorasını tamamlamıştır. Doktora sonrası Piaget, Alfred Binet'in laboratuvarında Theodore Simon ile birlikte çalışmaya başlamış, aynı yaştaki çocukların zekâ testlerinde benzer yanlışlar yaptığını gözlemlemiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra psikolojiye ilgi duymuş, Eugen Bleuler ile birlikte Bürghölzli Psikiyatri Hastanesinde çalışmıştır. Çocukların problem çözme ve

akıl yürütme yollarının yetişkinlerinkinden farklı olduğunu gözlemleyen Piaget, Sorbonne Üniversitesi de dâhil olmak üzere farklı merkezlerde çocuk psikolojisi üzerine araştırmalar yapmış, eliden fazla kitap ve yüzlerce makale yayımlamıştır. Cenevre Üniversitesinde profesörlüğe atanmış, ardından İsviçre Psikoloji Cemiyetinin başkanlığını yapmış, 1955'te Cenevre'deki Uluslararası Epistemoloji Merkezini kurmuş ve ölümüne dek yönetmiştir. Piaget, seksen dört yıllık yaşamının büyük kısmında bilginin nasıl oluştuğunu anlamaya çalışmış, temel olarak yetişkin düşünce sisteminin nasıl ve hangi sıra ile geliştiği konusunda ilgilenmiştir (3).

PIAGET'İN BİLİŞSEL KURAMININ TEMEL KAVRAMLARI

Piaget'e göre, insan dünyayı anlama çabasını sürekli bir biçimde sürdürür, basitten karmaşığa hiyerarşik bir düzen içinde var olan işlevlerini yeniden organize ederek değişen çevresine uyum sağlar. Dünyayı anlamaya ve yorumlamaya yardımcı temel zihinsel yapılara şema denir. Çocuğun çevresini keşfi sırasında yeni bilgiyi zihninde yerleştirdiği çerçeve olarak tanımlanır. Var olan şemalar yaşantı yoluyla sürekli olarak düzenlenir, bilgi eklenir ya da çıkarılır. Belli bir uyarana özgü değildir, çevreye göre değişiklik gösterir. Yeni doğan bir bebeğin refleksleri ilk şemaları olup büyüdükçe gelişir ve değişir. Böylece kendiliğinden hareketler ve reflekslerden alışkanlıklara, alışkanlıklardan da düşüncenin gelecekteki işlemlerinin

¹ Uzman Doktor, Dr. Sami Ulus Kadın Doğum Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, st.duygu@hotmail.com ORCID iD: 0000-0003-1177-7256

ması, bu davranışın hatırdan tutulması ve bellekte kodlanması ile gerçekleşir. Öğrenme işleminden sonra, birey için sonuçları anlamlı olduğu durumlarda öğrenilen davranış sergilenir. Bandura'nın bobo-doll deneyinde, anaokulu dönemindeki çocuklara kısa bir film izletilir. Filmde bir yetişkin bobo-doll adı verilen oyuncığa bağırıp çağırır, onu yumruklar ve tekmeler. Yetişkinin saldırgan davranışlarının pekiştirilmesiyle film sonlanır. Film bittikten sonra, çocuklar oyun odasında tek tek bobo-doll ile yalnız bırakılır. Çocukların filmdeki yetişkine benzer şekilde oyuncığa saldırgan davranışlar sergilediği gözlenir. Başka bir gruba ise yetişkinin saldırgan davranışlarının cezalandırıldığı bir sonla biten film izletildiğinde, çocukların oyuncığa ilk gruba göre daha az saldırgan davranışlar gösterdiği gözlenir. Özetle, yakın sosyal çevrenin (özellikle akran gruplarının) yanı sıra, kitle iletişim araçları, kültürel kurumlar ve diğer uzak sosyal çevre de bireyin davranışlarını etkiler (23).

SONUÇ

Sonuç olarak, Jean Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, günümüzde halen geçerliliğini koruyan öğrenme kuramlarının gelişim sürecinde bir kılavuzluk görevi üstlenmiştir. Tarihsel süreçte, davranışın öğrenilmesi her dönem merak konusu olmuş, farklı yaklaşımlardan bilim insanları deneysel çalışmalar ile öğrenmeye ilişkin kuramlar geliştirmiştir. Bunlar arasında, davranışçılık temelleri üzerinde gelişen sosyal bilişsel öğrenme kuramı öğrenme süreçlerini kapsamlı bir şekilde açıklığa kavuşturmuştur.

KAYNAKÇA

1. Piaget J. Çocukta Dil ve Düşünme. (Siyavuşgil SE, Günaydın YT, Çev. Ed.). İstanbul: Palme Yayıncılık; 2007.
2. Çelen H. N. Öğrenme Psikolojisi Kuramlar (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi; 2010.
3. Piaget J. Çocukta Karar Verme ve Akıl Yürütme. (Siyavuşgil SE, Günaydın YT, Çev. Ed.). İstanbul: Palme Yayıncılık; 2007.
4. Piaget J, Inhelder B. Çocuk Psikolojisi. (Türkay O, Çev. Ed.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 2016.
5. Akçakın M, Altınoğlu Dikmeer İ. Bilişsel Kuramlar: Piaget Kuramına Genel Bakış. Çuhadaroğlu Çetin F (Ed.), Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2008; s. 82-89.
6. Stassen-Berger K. The Developing Person Through The Life Span. New York: Worth Publishers; 2005.
7. Sadock BJ, Sadock VA, Ruiz P. Jean Piaget ve Bilişsel Gelişim. Bozkurt A (Çev. Ed.), Kaplan & Sadock Psikiyatrisi, Davranış Bilimleri/Klinik Psikiyatrisi (11. Baskı) içinde. Ankara: Güneş Tıp Kitabevi, 2016; s. 93-97.
8. Piaget J. Çocuğun Gözüyle Dünya. (Yerguz İ, Çev. Ed.). Ankara: Dost Kitabevi; 2019.
9. Bremner G, Fogel A. The Blackwell Handbook of Infant Development. Oxford: Blackwell Publishing; 2004.
10. Piaget J. Zekâ Psikolojisi. (Yılmaz İH, Çev. Ed.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 2016.
11. Piaget J. Çocukta Zihinsel Gelişim. (Portakal H, Çev. Ed.). İstanbul: Cem Yayınevi; 2004.
12. Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1991.
13. Rose SA, Blank M. The potency of context in children's cognition: An illustration through conservation. Child development. 1974;499-502.
14. Piaget J. Quantification, conservation, and nativism. Science. 1968;162:976-979.
15. Berzonsky MD. Adolescent Development. New York: Macmillan Publishing Company; 1981.
16. Pavlov IP. Psikopatoloji ve Psikiyatri. (Erdoğan B, Çev. Ed.). İstanbul: Roza Yayınevi; 2017.
17. Harris B. What ever happened to little Albert? American Psychological Association; 2002.
18. Guthrie ER. Conditioning as a principle of learning. Psychological review. 1930;37(5):412.
19. Skinner BF. Science and Human Behavior. New York: Macmillan; 1953.
20. Skinner BF. About Behaviorism. New York: Knopf; 1973.
21. Skinner BF. Beyond Freedom and Dignity. New York: Knopf; 1972.
22. Solso RL. Cognitive Psychology. Boston: Allyn and Bacon; 2001.
23. Bandura A. Social Learning Theory. New Jersey: Prentice Hall; 1976.